

mex × *henrardii* DANSER Nederl. Kruidk. Arch. 1923: 238, 1924.

Dvě sterilní rostliny s nedokonale vyvinutými trásnitými krovkami, patřící pravděpodobně tomuto hybridu, byly nalezeny mezi rodiči ve fyt. o. 18. Jihomor. úv. (rybník Nesyt).

14 × 7. *Rumex palustris* × *patientia* = *Rumex* × *peionsis* RECH. Ann. Naturhist. Mus. Wien 38: 150, 1925.

Z ČSR neudáván. Výskyt na jv. Moravě nelze vyloučit.

2. *Acetosa* MILL. — kyseláč, šřovík *)

Acetosa MILLER Gard. Dict. Abr. ed. 4, 1754. — Syn.: *Rumex* L. Sp. Pl. 333, 1753 p.p.

Lit.: SWIETLIŃSKA Z. (1963): Cytogenetic relationships among *Rumex acetosa*, *R. arifolius* and *R. thyrsiflorus*. Acta Soc. Bot. Polon. 32: 215-279. — GAJEWSKI W., SWIETLIŃSKA Z. et ZUK J. (1963): Relationships between biosystematics and formal taxonomy of the *Rumex acetosa* group. Regnum Veg., Utrecht, 27: 16-24. — PAZOURKOVÁ Z. (1964): Sex chromatin in *Rumex acetosa*. Preslia 36: 422-424. — RYCHLEWSKI J. et ZARZYCKI K. (1973): Analysis of natural populations of *Rumex acetosa* L. and *R. thyrsiflorus* Fing. in respect of the sex ratio. Genet. Polon. 14: 189-191. — BORODINA A. (1978): O vidach rodu *Rumex* evropejskoj časti SSSR. 2. Podrod *Acetosa* (Mill.) Rech. f. i *Acetosella* (Meisn.) Rech. f. Nov. Sist. Vysš. Rast. 15: 99-112.

Vytrvalé, většinou dvoudomé byliny. Listy celokrajné, čepele na bázi střelovité nebo hrállovité. Květenství lata, složená z lichopřeslenů. Květy jednopohlavné nebo mnohomanželné, trojčetné; okvěti ze 6 lístků ve dvou kruzích, vytrvávající i za plodu; vnitřní tři (krovky) zřetelně širší než nažka; celé okvěti opadáva obvykle s nažkou; tyčinek 6, podvojených, náležejících zevnímu kruhu, pylová zrna kulovitá, se 3(-4) čárkovitými aperturami v rovníkové části, exina tenká; gynecium srostlé ze 3 plodolistů; blizny 3, štětíčkovité. Plod trojboká nažka. — Celkem asi 30 druhů, rozšířených především v subtropickém a mírném pásmu s. polokoule a ve v. Africe. — Anemogam. Entomogam. (vzácně), Antropochor.

- 1a Lístky vnějšího okvěti nazpět přitisklé ke stopce; krovky na bázi s mozolkem; lodyhy přímé, horní lodyžní listy téměř přisedlé, jednotlivé; krátké sterilní olistěné větve chybějí 2
- b Lístky vnějšího okvěti přitisklé ke krovkám nebo rovnovážně odstálé; všechny krovky bez mozolku; lodyhy na bázi poléhavé nebo s plazivým oddenkem; všechny listy dlouze řapíkaté, často po několika na krátkých sterilních větvích 5. *A. scutata*
- 2a Nažky okrové až šedožluté, matné; botky celokrajné nebo na okraji slabě potrhané 2. *A. alpestris*
- b Nažky tmavé, téměř černé, lesklé; botky na okraji zřetelně trásnitě 3
- 3a Větve květenství jednoduché nebo jen nejspodnější chudě větvené, krovky 3,5-5,0 mm dl. 1. *A. pratensis*
- b Většina větví květenství dále ± bohatě větvená; krovky 2,5-3,5(-4,0) mm dl. 4
- 4a Alespoň horní lodyžní listy nejméně 4 × delší než široké; krovky 2,5-3,5 mm dl. Rostliny pláňně rostoucí 3. *A. thyrsiflora*
- b Horní lodyžní listy 2-3 × delší než široké; krovky 3-4 mm dl. Rostliny pěstované 4. *A. rugosa*

1. *Acetosa pratensis* MILL. — kyseláč luční, šřovík kyselý Tab. 79/3

Acetosa pratensis MILLER Gard. Dict. ed. 8, no 1, 1768. — Syn.: *Rumex acetosa* L. Sp. Pl. 337, 1753.

EXSİKÁTY: Fl. Českoslov. Exs., no 24. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1396. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1308 (*A. thyrsiflora* admixt.). — Extra fines: Pl. Bulg. Exs., no 404.

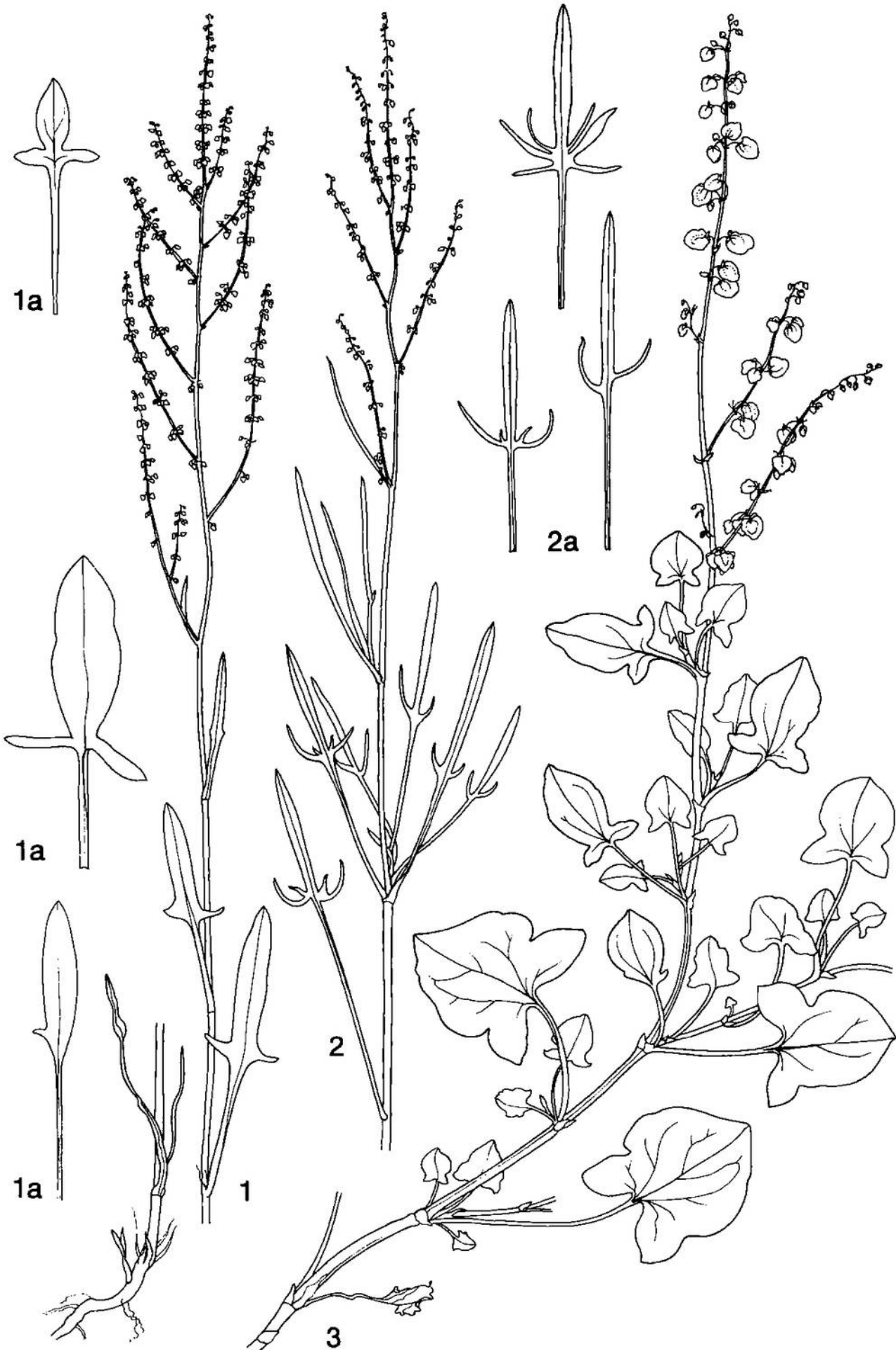
Vytrvalé, 30-100 cm vys. byliny s přímými lodyhami. Listy podlouhlé až kopinatě podlouhlé, střelovité, 2-4(-6) × delší než široké, ± plo-

ché, přizemní dlouze řapíkaté, horní přisedlé, bazálními laloky lodyhu objímající; botky zřetelně dlouze trásnitě. Větve květenství jednoduché, zřídka nejspodnější chudě větvené. Krovky 3,5-5,0 mm dl., s mozolkem na bázi, zelené až červeně naběhlé. Nažky 1,8-2,2 mm dl., hnědočerné až téměř černé, lesklé, někdy na bázi světlejší. V-VII. Hkf.

2n = 14 (♀), 15 (♂) (ČSR: 41. Stř. Povlt., 61. Dol. Poorl.)

*) Zpracoval K. Kubát.

Tab. 78: 1 *Acetosella multifida* subsp. *vulgaris*, 1a - listy. — 2 *A. multifida* subsp. *tenuifolia*, 2a - listy. — 3 *Acetosa scutata*.

Variabilita: Velmi proměnlivý ve tvaru listů; široko-
listé formy mají listy podobné *A. alpestris*, úzkolisté se blíží
A. thyrsoflora. Nápadné jsou rostliny s karmínově červenými
krovkami — f. *carminea* (DOMIN).

Ekologie a cenologie: Louky, pastviny, okraje komunikací, na čerstvých až vlhkých pů-
dách. Převážně ve společenstvech třídy *Molinio-Arrhenatheretea*, zejména ve svazu *Alopecu-
rion pratensis* (diagnostický druh) a podsvazu *Calthion* (diagnostický druh).

Rozšíření v ČR: V celém území od nížin do nižších horských poloh hojně (max.: Pra-
dět, ca 1490 m). — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 160.

Celkové rozšíření: Severní polokoule od meridio-
nálního do subarktického pásma. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 127 (incl. *A. alpestris*); HULTÉN CP 1971: 299; AFE 1979: 44.

2. *Acetosa alpestris* (JACQ.) Á. LÖVE — kyseláč horský, šťovík árónolistý Tab. 79/2

Acetosa alpestris (JACQUIN) Á. LÖVE Acta Horti Gothob.
20: 189, 1956. — Syn.: *Rumex alpestris* JACQ. Enum. Stirp.
Vindob. 62, 1762. — *R. arifolius* ALL. Auctuarium ad Syn.
Meth. Stirp. Taurin. 42, 1773. — *Acetosa arifolia* (ALL.)
SCHUR Verh. u. Mitth. Siebenbürg. Ver. Naturwiss. Her-
mannstadt 4, append.: 64, 1853. — *Rumex carpaticus* ZA-
PAL. Consp. Fl. Galic. 2: 118, 1908. — *Acetosa alpestris*
(JACQ.) Á. LÖVE subsp. *carpatica* (ZAPAL.) DOSTÁL. Folin Mus.
Rer. Natur. Bohem. Occid.-Bot., 21:5, 1984.

Exsíkáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 115/11.
— PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 1397. — TAUSCH
Herb. Fl. Bohem., no 1309 (ut *R. acetosa* β *latifolius*). — Ex-
tra fines: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 115/1. — Pl.
Ital. Exs., no 165. — SINTENIS Iter Thessal., no 417.

Vytrvalé, 30-100 cm vys. byliny s přímými, obvykle mimo květenství nevětvenými lodyhami. Listy vejčitě kopinaté, střelovité, nejčastěji asi 2× delší než široké, ploché, s bazálními laloky zaokrouhlenými nebo tupě špičatými; přizemní dlouze řapíkaté, horní přisedlé, objímavé; botky na okraji celokrajné nebo krátce nepravidelně natržené. Větve květenství jednoduché, zřídka opakovaně větvené. Krovky 3,0-4,5 mm dl., s mozolkem, v dospělosti někdy pergamenovité, zelené nebo alespoň na okraji červeně naběhlé. Nažky 2-3 mm dl., světlé (okrové až šedožluté), matné nebo slabě lesklé. VI-IX. Hkf.

2n = 14 (♀), 15 (♂) (ČSR: 92. Jiz. hory, 93. Krk.)

Variabilita: U nás jen nominální poddruh subsp. *alpestris*. Proměnlivý ve tvaru listů, některé formy s užšími listy připomínají *A. pratensis*. Severský poddruh subsp. *lapponica* (HIITONEN) se liší nižším vzrůstem, menšími okrouhlými listy a velmi voňným květenstvím.

Ekologie a cenologie: Horské vlhké až podmáčené louky, pastviny a lesní světliny, prameniště, okraje komunikací, převážně na humózních půdách. Diagnostický druh svazů *Nardo-Agrostion tenuis*, *Rumicion alpini* a podsvazu *Acerenion*, častý též ve společenstvech svazů *Adenostylian*, *Athyrio alpestris-Piceion* a *Polygono-Trisetion*.

Rozšíření v ČR: Roztroušeně až hojně ve vyšších horách, v podhůří jen ojediněle (min.: Vrchlabí, ca 490 m). — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 161; SLAVÍK in Květena ČR 1: 85, 1988.

M: 56. Podkrk. (Vrchlabí), 73. Hanuš.-rychleb. vrch., 75. Jes. podh. — O: 85. Kruš. hory (Klínovec; Novodomské rašeliniště), 88. Šum., 92. Jiz. hory, 93. Krk., 95. Orl. hory, 96. Král. Sněž., 97. Hr. Jes., 99. Mor.-slez. Besk.

Celkové rozšíření: Pohoří stř. a j. Evropy, v s. Evropě (nad 60° s. šířky) v subsp. *lapponica* (HIITONEN). Taxonomicky nevyjasněné typy na Sibiři až po Kamčatku a Sachalin, na Altaji a Kavkaze, pravděpodobně také v sz. části Severní Ameriky. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 128; HULTÉN FA 1968: 377; AFE 1979: 42.

3. *Acetosa thyrsoflora* (FINGERH.) Á. et D. LÖVE — kyseláč rozvětvený, šťovík rozvětvený Tab. 79/1

Acetosa thyrsoflora (FINGERHUTH) Á. et D. LÖVE Rep. Univ. Inst. Appl. Sci. Reykjavik, ser. B, 3: 107, 1948. — Syn.: *Rumex thyrsoflorus* FINGERH. Linnaea 4: 380, 1829. — *R. acetosa* var. *auriculatus* WALLR. Sched. Crit. 182, 1822. — *R. acetosa* var. *crispus* (ROTH) ČELAK. S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. 1885: 26, 1886. — *R. acetosa* subsp. *thyrsoflora* (FINGERH.) ČELAK. S.-B. Königl. Böhm. Ges. Wiss. 1886: 56, 1887.

Exsíkáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 707, 1207/11. — Extra fines: CALLIER Fl. Siles. Exs., no 657. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 1207/1. — Fl. Litan. Exs., no 41. — Fl. Siles. Exs., no 915.

Vytrvalé, (40-) 60-100 (-120) cm vys. byliny; z vícehlavého oddenku vyrůstá obvykle několik přímých, jednoduchých nebo chudě větvených lodyh. Listy většinou úzce trojúhelníkovité, střelovité, (4-)5-14× delší než široké, s bazálními laloky dlouze zašpičatělými, na okraji ± zvlněné; přizemní a dolní listy širší než horní; botky na okraji celokrajné nebo krátce nepravidelně natržené. Květenství velmi husté, bohatě větvené. Krovky 2,5-3,3(-3,5) mm dl., s mozolkem, pergamenovité, světle zelené nebo červeně naběhlé. Nažky 1,8-2,2 mm dl., tmavohnědé až téměř černé, lesklé. VII-VIII. Hkf.

2n = 14 (♀), 15 (♂) (ČSR: 41. Stř. Povlt.), 15 (♂) (ČSR: 12. Dol. Pojiz.)

Poznámka: Od podobného *A. pratensis* se liší především menšími krovkami, delšími a užšími listy a bohatě vět-

Tab. 79: 1 *Acetosa thyrsoflora*. — 2 *A. alpestris*. — 3 *A. pratensis*.

[TAB. 79] 335

veným květenstvím, vyvíjejícím se o 2(-4) týdny později.

Ekologie a cenologie: Železniční násy a stanice, okraje komunikací, říční údolí (zejména navigace řek), úhory, vzácněji louky. Převážně ve společenstvech svazu *Dauco-Melilotion*, přesahuje do společenstev svazu *Bromion erecti*, případně *Arrhenatherion*.

Rozšíření v ČSR: Neofyt, dnes druhotně rozšířený velmi hojně téměř v celém termofytiku. Postupně proniká i do některých přilehlých částí mezofytika (např. Posázaví, Plzeňsko, Českolipsko, Děčínsko, Svitavsko, hojně v Ostravské pánvi), jinde v mezofytiku jen ojediněle. Převážná část lokalit je omezena na planární a kolinní stupeň (max.: Domina u Chomutova, ca 730 m; nádraží Kořenov, 700 m). — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 161.

T: všechny fyt. o. (19. B. Karp. step. jen okrajově, 20. Jihomor. pah. jen v j. a jv. části). — **M:** 25. Krušn. podh., 29. Doup. vrchy, 31. Plz. pah. (Plzeň), 32. Křivokl., 39. Třeboň. pán. (Stará Hlína), 41. Stř. Povlt. (Posázaví; Povltavi na sever od ústí Sázavy), 45. Verneř. střed., 46. Lab. písk., 48. Luž. kotl., 52. Ral.-bez. tab., 53a. Českolip. kotl., 55b. Stř. Pojiz., 56c. Trut. Podkrk., 61. Dol. Poorl., 62. Litomyš. pán., 63. Českomor. mezih., 64. Řičan. ploš., 65. Kutnoh. pah., 67. Českomor. vrch. (Cetoraz, přechodně; Dlouhá Brtnice), 68. Mor. podh. Vysoč. (jen při hranici s fyt. o. 16. Znoj.-brn. pah.), 76. Mor. brána, 78. B. Karp. les. (vzácně), 79. Gottw. vrchy, 80. Stř. Pobeč., 83. Ostr. pán. — **O:** 93a. Krk. les. (Kořenov nádraží, vzácně).

Celkové rozšíření: Evropa stř. a v., j. Skandinávie; na Balkáně zřídka, ve Středozeří chybí; Sibiř. — Původní výskyt zasahoval z východu až téměř do stř. Evropy, západní hranici původního rozšíření již dnes nelze stanovit. — Mapy: AFE 1979: 45.

4. *Acetosa rugosa* (CAMPD.) HOLUB — kyseláč svraskalý, šťovík svraskalý

Acetosa rugosa (CAMPD.) HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 9: 277, 1974. — Syn.: *Rumex rugosus* CAMPD. Monogr. Rumex 113, 1819. — *R. acetosa* var. *hortensis* DIERBACH in GEIGER Mag. Pharm. 4: 25, 1826. — *R. ambiguus* GREIN. in GR. et GODR. Fl. Fr. 3: 44, 1855.

Vytrvalé, 80-120(-150) cm vys. byliny s přímou rýhovanou lodyhou. Listy kopinaté až vejčité kopinaté, střelovité, 2-4 × delší než široké, světle zelené, za živa poněkud masité, příjemně kyselé; přízemní listy na vrcholu zaokrouhlené nebo tupě zašpičatělé, bazální laloky trojúhelníkovité, směřující dolů nebo šikmo k řapíku; botky více nebo méně roztřepené. Květenství husté, větve opakovaně větvené. Krovky jemné, 3(-4) mm dl., pergamenovité. Nažky 2 mm dl., obvykle těsně pod polovinou nejširší, tmavohnědé, často se světlejšími hranami. V-VII. Hkf.

$2n = 14 (\varnothing), 15 (\sigma)$ (extra fines)

Kulturní rostlina neznámého původu. U nás zřídka pěstován (listová zelenina), nedoložené údaje o zplanění z Plzeňska.

5. *Acetosa scutata* (L.) MILL. — kyseláč štitnatý, šťovík štitnatý Tab. 78/3

Acetosa scutata (LINNAEUS) MILLER Gard. Dict. ed. 8, 1768. — Syn.: *Rumex scutatus* L. Sp. Pl. 337, 1753. — *R. hastatus* LINK ex MEISSN. in A. DC. Prodr. Syst. Natur. 14: 70, 1856.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1306. — Extra fines: DOMIN et KRAJINA Fl. Českoslov. Exs. no 139. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 3080. — GANDOGGER Fl. Gall. Exs., no 122. — Gerb. Fl. SSSR, no 3038. — ROSS Herb. Siculum, no 670. — SENNEN Pl. Esp., no 6252.

Vytrvalé, mnohomanželné, 10-50 cm vys. byliny. Oddenky někdy dřevnatějící, plazivé, s mnoha vystoupavými až přímými lodyhami. Lodyhy nevětvené nebo častěji s krátkými olístěnými sterilními větvemi. Listy i na téže rostlině často různého tvaru: střelovité, hrállovité, trojúhelníkovité, lyrovité, okrouhle srdčité, s velmi výraznými až téměř neznatelnými bazálními laloky, všechny dlouze řapíkaté; botky celokrajné. Květenství řídké, jednoduše větvené. Vnější listky okvětní rozestálé nebo přitisklé ke krovkám; krovky 4-6 mm dl., na bázi bez mozolku, pergamenovité, někdy s odstínem do zelena, hněda až šedava. Nažky tmavě okrové, matné. V-VI. Hkf.

$2n = 20$ (extra fines)

Variabilita: Velmi variabilní zejména ve tvaru listů. Kromě var. *scutata* s listy (s výjimkou nejspodnějších) obvykle po straně vykrojenými, střelovitě houslovitými, byla u nás nejčastěji pěstována var. *hortensis* (DC.) s dolními lodyžními listy trojúhelníkovitými až široce ledvinitými a s málo znatelným vykrojením po stranách; celá rostlina modrozeleně naběhlá.

Ekologie a cenologie: Neudržované zdivo hradů, zámků, hradeb a podobných staveb, zřídka opuštěné lomy a kamenité stráně.

Rozšíření v ČSR: Kdysi pěstován a místy trvale zplanělý. Většina údajů (především ze stř. a z. Čech) pochází z minulého a začátku tohoto století. V termofytiku a v mezofytiku zřídka, z oreofytika neudáván. — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 162.

T: 7. Středočes. tab. (Slaný, asi 1840; Veltrusy, 1818), 10. Praž. ploš. (Praha), 11. Stř. Pol. (Přerov nad Labem), 15. Vých. Pol. (Hradec Králové), 16. Znoj.-brn. pah. (Hradisko u Znojma), 20. Jihomor. pah. (Hustopeče, 1894; Lišeň; Habrovany). — **M:** 24. Hor. Poohří, 25. Tep. vrchy (Rabštejn nad Střelou), 37. Šum.-novohr. podh. (Zlatá Koruna; Český Krumlov, 1890), 39. Třeboň. pán. (Veseli nad Lužnicí; Jemčina), 44. Mileš. střed. (Milešov, 1889), 55. Čes. ráj (Mnichovo Hradiště, asi 1860), 56. Podkrk. (Trutnov), 58. Sud. mezih. (Náchod; Adršpach), 63. Českomor. mezih.

(Poličko, 1830), 66. Hornosáz. pah. (Havlíčkův Brod, asi 1880), 67. Českomor. vrch. (Polná; Jindřichův Hradec, asi 1880), 68. Mor. podh. Vysoč. (Bitov), 69. Želez. hory (Heřmanův Městec, asi 1880), 81. Host. vrchy (Rajnochovice, 1900).

Celkové rozšíření: Západní Evropa (ve Velké Británii jen zplanělý), vysokohoří stř., j. a jv. Evropy a jz. Asie. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 127; AFE 1979: 40.

Význam: Kdysi pěstován jako listová zelenina.

Kříženci

1 × 3. *Acetosa pratensis* × *thyrsiflora*

Intermediární rostliny pravděpodobně hybridního původu. Z kořene vyrůstá většinou několik lodyh; květenství řídké větvené; krovky obvykle 3,5-4,5 mm dl., z větší části předčasně

opadávající. Kvete dříve než *A. thyrsiflora*. Vyžaduje další studium. — Okraje komunikací, roztr. mezi rodiči, vz. i v územích, kde *A. thyrsiflora* neroste.

T: 2. Stř. Poohří (Vysočany; Michanice; Petrohrad), 4. Loun.-lab. střed. (Dubičná), 5. Terez. kotl. (Doksany), 16. Znoj.-brn. pah. (Dyje u Znojma). — M: 28. Tep. vrchy (Vitkov), 39. Třeboň. pán. (Stará Hlína), 50. Luž. hory (Liska u České Kamenice). — O: 93. Krk. (Pec pod Sněžkou; Strážné).

2 × 1. *Acetosa alpestris* × *pratensis*

Intermediární rostliny s nažkami hnědými, mírně lesklými a se sníženou plodností (větší podíl prázdných nažek v plodenství) pravděpodobně hybridního původu byly pozorovány ve fyt. o. 85. Kruš. hory (Novodomské rašeliněště), 93. Krk. a 96. Král. Sněž.

3. *Acetosella* (MEISSNER) FOURR. — kyselka, šřovík*)

Acetosella (MEISSNER) FOURREAU Ann. Soc. Linn. Lyon, ser. n., 17: 145, 1869. — Syn.: *Rumex* L. sect. *Acetosella* MEISSNER in MARTIUS Fl. Brasil. 14: 10, 1865. — *Rumex* L. Sp. Pl. 333, 1753 p. p. — *Rumex* subgen. *Acetosella* (MEISSNER) RECH. fil. Field Mus. Bot. 17/1: 6, 1937.

Lit.: LÖVE Á. (1944): Cytogenetic studies in *Rumex* subgenus *Acetosella*. Hereditas 30: 1-136. — HADAČ E. et HAŠEK M. (1948): O rasách šřovíku menšího (*Rumex acetosella* L.) v Československu. Sborn. Přírod. Klubu Pardubice 1/5: 1-7. — HARRIS W. (1969): Seed characters and organ size in the cytotaxonomy of *Rumex acetosella* L. New Zealand J. Bot. 7: 125-141. — HARRIS W. (1973): Leaf form and panicle height variability in *Rumex acetosella*. New Zealand J. Bot. 11: 115-144. — BORODINA A. (1978): O vidach roda *Rumex* L. evropskejšoj časti SSSR. 2. Podrod *Acetosa* (Mill.) Rech. f. i *Acetosella* (Meissn.) Rech. f. Nov. Sist. Vysš. Rast. 15: 99-112. — DEN NIJS J. C. M. et al. (1980-1984): Biosystematic studies of the *Rumex acetosella*-complex. III.-VI., VIII. Acta Bot. Neerl. 29: 179-192, 1980; Phytotax. 20: 307-323, 1980; Folia Geobot. Phytotax. 17: 49-62, 1982; Bot. Jb. 104: 33-90, 1983; Feddes Repert. 95: 43-66, 1984. — LÖVE Á. (1983): The taxonomy of *Acetosella*. Bot. Helv. 93: 145-168. — KUBÁT K. (1986): K nomenklatuře vnitrodruhových taxonů rodu *Acetosella*. Severočes. Přír. 19: 41-42.

Vytrvalé dvoudomé byliny. Listy řapíkaté. Čepele celokrajné, hrálovité nebo střelovité, někdy bazální laloky zmnožené, vzácně nevyvinuté. Květenství chudě větvené, květy v lichopřeslenech. Okvětních lístků 6 ve dvou kruzích, vytrvávající i za plodu; vnitřní (krovky) sotva větší než nažka, celokrajné, bez mozolků; tyčinek 6, podvojených, náležejících zevnímu kruhu; pylová zrna kulovitá, se (3-)4 čárkovitými aperturami v rovníkové části; exina tenká; gyneceum srostlé ze tří plodolistů, blizny 3, štětčkovité. Plod trojboká nažka. — Dva druhy (někteří autoři rozlišují až 5) na s. polokouli, zavlékán téměř po celém světě. — Anemogam. Antropochor.

1. *Acetosella multifida* (L.) Á. LÖVE — kyselka obecná, šřovík menší

Acetosella multifida (LINNAEUS) Á. LÖVE Fl. Icel. 168, 1983. — Syn.: *Rumex multifidus* L. Sp. Pl. ed. 2, 482, 1762. — *R. acetosella* L. Sp. Pl. 338, 1753. — *R. acetosella* α *vulgaris* KOCH Syn. Fl. Germ. Helv. 2: 616, 1837, nom. inval. — *Acetosella vulgaris* FOURR. Ann. Soc. Linn. Lyon, ser. n., 17: 145, 1869.

Vytrvalé, 10-40 cm vys. byliny, vyrůstající z krátkého až dlouze plazivého oddenku. Lodyhy přímé nebo vystoupavé, často i s listy červene naběhlé. Listy čárkovité, kopinaté, obkopynaté až vejčité, na bázi hrálovité nebo střelovité; bazální laloky někdy zmnožené, zřídka chybějí; botky blanité, třepící se. Krovky žlutohně-

dé až hnědé, nažku těsně objímající nebo s ní srůstající. Nažky trojboké, 0,9-1,5 mm dl., tmavohnědé. VI-IX. Hkf, Gf.

Variabilita: Druh je u nás zastoupen třemi subspeciemi. Nominátní subsp. *multifida* s krovkami srostlými s nažkou a se zmnoženými bazálními laloky roste v Itálii a Jugoslávii, u nás nebyla zjištěna.

Celkové rozšíření: Evropa, Sibiř, Dálný Východ, Japonsko; s. Afrika, j. Grónsko. Zavlékána téměř po celém světě. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 127 (incl. *A. graminifolia*); AFE 1979: 38.

Poznámka: DEN NIJS (1983) rozlišil podle ploidie, srůstání krovek s nažkami, tvaru listů (zmnožení bazálních laloků) a utváření podzemních orgánů v Evropě 11 infra-specifických taxonů, z nichž alespoň 5 roste v ČSR. Vazby mezi ploidii, morfologickými znaky a rozšířením jsou však

*) Zpracoval K. Kubát.